

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง "มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย" เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์
และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
Development of a Local Curriculum on "Tai Yoi Cultural Heritage" to Enhance
Identity and Learning Achievement for Prathomsuksa 3 Students

ชลิดา ฉลาดเขียว

Chalida Chaladkiew

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 3, Thailand

E-mail: chalida.chald@gmail.com

Received 08/06/2026 | Revised 21/06/2026 | Accepted 04/08/2026

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องมรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะศึกษาความต้องการ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 23 คน คัดเลือกแบบเจาะจง และระยะทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอากาศ อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (Paired Samples t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันสะท้อนความจำเป็นในการบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้าสู่การจัดการศึกษา โดยครอบคลุม 5 สาระสำคัญ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วิถีชีวิตและอาหาร ภูมิปัญญาการแต่งกาย ภาษาและวรรณกรรม และประเพณีวัฒนธรรม

2. หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องเชิงโครงสร้างระหว่างองค์ประกอบหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ (Curriculum-Objective Congruence) อยู่ในระดับสูงมาก (IOC = 0.89) และมีประสิทธิภาพ 80.44/76.80 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ (70/70)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($M = 23.04$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 13.85$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 15.28, p < .05$)

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ยที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: หลักสูตรท้องถิ่น; มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this research were to: 1) investigate the current conditions and needs for developing a local curriculum on Tai Yo cultural heritage; 2) develop and evaluate the efficiency of the curriculum based on the 70/70 criterion; and 3) compare the learning achievement of Prathomsuksa 3 students before and after the implementation of the curriculum. The sample consisted of two phases. The needs assessment phase involved 23 participants, including school administrators, teachers, and local scholars, selected through purposive sampling. The curriculum implementation phase involved 26 Prathomsuksa 3 students from Ban Akat School, Akat Amnuai District, Sakon Nakhon Province, selected through simple random sampling. The research instruments included interview forms, a curriculum suitability evaluation form, lesson plans, and a learning achievement test. Data were analyzed using mean, standard deviation, and paired samples t-test. The research findings revealed that:

1. The current situation highlights the need to integrate local knowledge into educational management, covering five key domains: local history, ways of life and food, traditional clothing wisdom, language and literature, and cultural traditions.

2. The developed curriculum demonstrated a very high level of curriculum-objective congruence (IOC = 0.89) and achieved an efficiency score of 80.44/76.80, exceeding the established criterion of 70/70.

3. Students' posttest achievement scores ($M = 23.04$) were significantly higher than their pretest scores ($M = 13.85$) at the .05 level ($t = 15.28, p < .05$).

The findings indicate that the developed Tai Yoi cultural heritage local curriculum is of high quality and effectively enhances students' learning achievement.

Keywords: Local Curriculum; Tai Yoi Cultural Heritage; Learning Achievement

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ การจัดการศึกษาไม่เพียงถ่ายทอดความรู้สากล แต่ยังต้องปลูกฝังรากฐานทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในสังคมพหุวัฒนธรรมของไทยที่มรดกทางท้องถิ่นเสี่ยงต่อการเลือนหายหากขาดการสืบทอดอย่างเป็นระบบ (นันทวิช นุนารณ, 2560) การศึกษาจึงเป็นกลไกหลักในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเหล่านี้

กลุ่มชาติพันธุ์ "ไทโย้ย" ในอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร มีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านภาษา (ตระกูลไท-กะได) ภูมิปัญญา (การทอผ้าย้อมคราม) และประเพณี (บุญเลี้ยงเจ้าปู่) ที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2-3 (ลัดดา พนัสนอก, 2538; ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2563) อย่างไรก็ตามการขาดหลักสูตรท้องถิ่นที่บูรณาการองค์ความรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้นักเรียนขาดความเข้าใจในรากเหง้าและเสี่ยงต่อการตัดขาดจากวัฒนธรรมดั้งเดิม

แม้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรแกนกลางฯ จะเปิดโอกาสให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด แต่ในทางปฏิบัติมักพบอุปสรรคด้านกระบวนการออกแบบที่

ขาดระบบและการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านอย่างแท้จริง การพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องสร้าง "ภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม" (ชวนี ทองโรจน์, 2554) และส่งเสริม "การเรียนรู้ที่มีความหมาย" (Ausubel, 1963; ทิศนา แหมมณี, 2560) โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็น "ช่วงวัยวิกฤต" (Critical Period) ในการหล่อหลอมอัตลักษณ์และจิตสำนึกรักบ้านเกิด (สุรัชย์ หวังดี, 2562; Piaget, 1964; Smith, 2002)

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในบริบทไทยที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มุ่งเน้นการนำภูมิปัญญาด้านใดด้านหนึ่ง เช่น หัตถกรรมพื้นบ้านหรือประเพณีเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ มาบูรณาการเป็นหลักสูตรเสริมในระดับประถมศึกษา และส่วนใหญ่ยืนยันไปในทิศทางเดียวกันว่าการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวัฒนธรรมของตนเองได้ อย่างไรก็ตามงานวิจัยดังกล่าวยังมีข้อจำกัดร่วมกันอย่างน้อยสามประการ ได้แก่ 1) เป็นการศึกษาระยะสั้นที่ยังไม่ได้ติดตามความคงทนของผลลัพธ์ 2) ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านอย่างเป็นระบบตลอดทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร และ 3) ยังไม่ปรากฏหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทโย้ยมาก่อน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างของความรู้ (Research Gap) ดังกล่าว โดยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่บูรณาการองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านและสื่อสองภาษา (ไทย-ไทโย้ย) อย่างเป็นระบบตลอดกระบวนการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นความแตกต่างจากองค์ความรู้เดิมที่มักจำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดเนื้อหาโดยไม่มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างลึกซึ้ง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง "มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างลึกซึ้ง (Community Participation) และการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการผู้เรียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทรงพลังในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสะท้อนถึงความจำเป็นในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทโย้ย ผ่านการนำองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาออกแบบเป็น 5 สารการเรียนรู้หลัก
2. หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 70/70
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้มุ่งชี้ให้เห็น "ช่องว่างของความรู้" (Knowledge Gap) ที่งานวิจัยก่อนหน้านี้ยังขาด 3 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านอย่างแท้จริง 2) การขาดสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับเด็กประถมศึกษาในบริบทไทย และ 3) การขาดเครื่องมือวัดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นที่ชัดเจน การวิจัยนี้จึงพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยบูรณาการองค์ความรู้จากชุมชนและสื่อสองภาษา (ไทย-ไทยย้อย) เพื่อธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยจัดระบบวรรณกรรมออกเป็นประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ยึดแนวคิดหลักสูตรแบบยึดชุมชนเป็นฐาน (Community-based Curriculum) (Smith, 2002) และการออกแบบแบบย้อนกลับ (Backward Design) (Wiggins & McTighe, 2005) โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Participation) เพื่อให้หลักสูตรมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง (Feasibility) และสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566; ทิศนา ขัมมณี, 2560)

2. มรดกทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยย้อย ชาวไทยย้อยในอำเภออากาศอำนวยมีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านประวัติศาสตร์ ภาษา ความเชื่อ (ประเพณีบุญเลี้ยงเจ้าปู่) และหัตถกรรม (การทอผ้าย้อมคราม) (ลัดดา พันธ์นอก, 2538; ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2563) แต่ปัจจุบันกำลังเลือนหายจากการขาดผู้สืบทอด จึงจำเป็นต้องสังเคราะห์เป็น 5 สารการเรียนรู้หลักในหลักสูตรอย่างเร่งด่วน

3. แนวคิดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในท้องถิ่น (Local Pride) ประยุกต์ใช้ทฤษฎีความผูกพันกับสถานที่ (Place Attachment Theory) (Altman & Low, 1992) และทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) (Tajfel & Turner, 1979) เพื่อกำหนดกรอบการวัดผลความภาคภูมิใจในท้องถิ่นออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ, การเห็นคุณค่า, การมีส่วนร่วม, และความผูกพัน (สุวิมล ว่องวานิช, 2558; Scannell & Gifford, 2010)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและช่องว่างของความรู้ งานวิจัยที่ผ่านมาในบริบทใกล้เคียงกันยืนยันว่าหลักสูตรท้องถิ่นช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์และเจตคติได้ แต่ยังจำกัดอยู่เพียงการศึกษาระยะสั้น ขาดกิจกรรมที่จับต้องได้สำหรับเด็กเล็ก และขาดการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นช่องว่างที่งานวิจัยนี้เข้ามาแก้ไข

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำทฤษฎีและแนวคิดที่สังเคราะห์ได้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบการวิจัยครั้งนี้ใน 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การออกแบบโครงสร้างหลักสูตร ใช้แนวคิด Community-based Curriculum และ Backward Design เป็นกรอบในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ และออกแบบ 5 หน่วยการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ (Active Learning)

2. การกำหนดเนื้อหาสาระ สังเคราะห์มรดกวัฒนธรรมไทยย้อย 5 ด้าน (ประวัติศาสตร์, ความเชื่อ, วิถีชีวิต, หัตถกรรม, ภาษา) เป็นแกนกลางของเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง

3. การวัดและประเมินผล พัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ควบคู่กับแบบวัดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น 4 มิติ เพื่อประเมินผลกระทบของหลักสูตรได้ทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) และจิตพิสัย (Affective) อย่างเป็นรูปธรรม

4. การเติมเต็มช่องว่างของความรู้ ดังปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน พร้อมผลิตสื่อการเรียนรู้สองภาษา (ไทย-ไทโย้ย) ที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้หลักสูตรเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลสู่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง "มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย" ที่พัฒนาขึ้นจากองค์ความรู้ 5 สารหลัก ได้แก่ (1) รากเหง้าประวัติศาสตร์ (2) วิถีชีวิตและอาหาร (3) ภูมิปัญญาการแต่งกาย (4) ภาษาและวรรณกรรม และ (5) ประเพณีวัฒนธรรม โดยกำหนดตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง "มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย" ซึ่งประกอบด้วย 5 สารการเรียนรู้ ได้แก่ รากเหง้าประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและอาหาร ภูมิปัญญาการแต่งกาย ภาษาและวรรณกรรม ประเพณีวัฒนธรรม	1. ประสิทธิภาพของหลักสูตร (E1/E2) ตามเกณฑ์ 70/70 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน ครู 8 คน ผู้นำชุมชน 5 คน และปราชญ์ชาวบ้าน 5 คน ในอำเภออากาศอำนวย รวม 23 คน คัดเลือกโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หาประเด็นร่วม

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาหลักสูตรและหาประสิทธิภาพ นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) เส้นทางของผู้บุกเบิก เรื่องเล่าริมแม่น้ำยาม (2) ผู้ดูแลชุมชน ความสำคัญของบุญเลี้ยงเจ้าปู่ (3) ชีวิตของเรากับแม่น้ำ เศรษฐกิจริมน้ำยาม (4) ผ้าสีครามมหัศจรรย์ หัตถกรรมไทโย้ย และ (5) ภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้านไทโย้ย นำร่างหลักสูตรเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อหาคำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และประเมินความเหมาะสม จากนั้นทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเล็ก เพื่อปรับปรุงแก้ไข ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ค่า IOC กับ "หลักสูตร" เพื่อประเมินร่างหลักสูตร โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ในแต่ละด้าน ได้แก่ หัวข้อวิชา/เนื้อหา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตร กระบวนการสอน/กิจกรรม สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจขอบเขตและข้อจำกัดของการนำดัชนีนี้มาประยุกต์ใช้กับหลักสูตรในบริบทของงานวิจัยนี้

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอากาศ จำนวน 26 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ระยะเวลาดำเนินการ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง รวม 40 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการ

จัดการเรียนรู้ 5 หน่วย สื่อสองภาษา (ไทย-ไทโย้ย) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 30 ข้อ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและสรุป การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา (Mean, S.D.) และสถิติอนุมาน (Paired Samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน แบบแผนการทดลอง ใช้ One Group Pretest-Posttest Design

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ภายใต้รหัสโครงการ HECPRU 68-2-031 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2568 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมอย่างเคร่งครัด โดยขอความยินยอมจากผู้ปกครองนักเรียน (Informed Consent) ชี้แจงวัตถุประสงค์และสิทธิในการถอนตัวตลอดเวลา รักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล และไม่สร้างภาระหรือความเสี่ยงใด ๆ ต่อนักเรียนนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนรู้ปกติ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม (ผู้บริหาร ครู ผู้นำชุมชน และราษฎรชาวบ้าน) รวม 23 คน พบความเห็นพ้องต้องกันอย่างชัดเจนใน 5 ประเด็นหลัก โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นตรงกันถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อสืบสานวัฒนธรรมไทโย้ยที่กำลังเลือนหาย โดยมองว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน สำหรับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ควรบูรณาการองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์ ครอบคลุมทั้งมิติประวัติศาสตร์ ประเพณีพิธีกรรม วิถีชีวิต อาหาร การแต่งกาย การทอผ้ามัดหมี่ ภาษาไทโย้ยดั้งเดิม และนิทานปรัมปรา

ในด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่าจะต้องผสมผสานสื่อสมัยใหม่ที่เข้าใจง่าย (เช่น สื่อภาพประกอบสองภาษา วิดีทัศน์ และเกมการศึกษา) เข้ากับแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน อาทิ พิพิธภัณฑ์วัด ศาลปู่ตา และอุปกรณ์ภูมิปัญญาดั้งเดิม เพื่อให้การเรียนรู้มีความเป็นรูปธรรม ท้ายที่สุด แม้จะมีอุปสรรคสำคัญ อาทิ ภาษาไทโย้ยกำลังเลือนหาย จำนวนผู้รู้สูงอายุลดลง ครูขาดความรู้เฉพาะด้าน และข้อจำกัดด้านงบประมาณ แต่ทุกกลุ่มก็เสนอแนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกัน คือ การพัฒนาศักยภาพครูผ่านการจัดอบรมและจัดทำคู่มือการสอนที่ชัดเจน การบันทึกองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร การออกแบบกิจกรรมให้สนุกสนานเหมาะสมกับวัย รวมถึงการระดมการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทั้งชุมชนและภาครัฐ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลการประเมินพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.61 (SD = 0.09) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับ (≥ 0.50) แสดงว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องเชิงโครงสร้างระหว่างองค์ประกอบหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ ในระดับสูง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นโดยผู้เชี่ยวชาญ (n = 5)

ด้านการประเมิน	M	S.D.	IOC	ความเหมาะสม
1. ความเหมาะสมของเนื้อหา	4.68	0.21	0.91	มากที่สุด
2. ความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้	4.64	0.18	0.90	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล	4.52	0.12	0.87	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมความเหมาะสมของหลักสูตร	4.61	0.09	0.89	มากที่สุด

ผู้วิจัยนำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง "มรดกวัฒนธรรมไทโย้ย" ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 80.44 และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 76.80 สูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ สะท้อนว่าหลักสูตรที่ พัฒนาขึ้นมีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และเหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์การเรียนรู้ (E₁) ของหลักสูตรท้องถิ่นตามเกณฑ์ 70/70

ลำดับ	หน่วยการเรียนรู้	M	S.D.	ร้อยละของคะแนน
1	รากเหง้าและประวัติศาสตร์ไทโย้ย	7.85	1.42	78.50
2	วิถีชีวิตและการดำรงชีวิต	8.12	1.28	81.20
3	อาหารพื้นบ้านไทโย้ย	7.96	1.35	79.60
4	ภูมิปัญญาและเครื่องแต่งกาย	8.04	1.19	80.40
5	ภาษาและวรรณกรรมไทโย้ย	7.69	1.51	76.90
6	ประเพณีผีป่วนาและพิธีกรรม	8.23	1.15	82.30
7	การฟ้อนรำและดนตรีพื้นบ้าน	8.31	1.08	83.10
8	การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม	8.15	1.22	81.50
E ₁	64.35/80	1.26	80.44	

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์การเรียนรู้ (E₂) ของหลักสูตรท้องถิ่นตามเกณฑ์ 70/70

การหาประสิทธิภาพของผลลัพธ์การเรียนรู้ (E ₂)	คะแนนเต็ม	M	S.D.	ร้อยละของคะแนน
คะแนนการทดสอบหลังเรียน	30	23.04	2.87	76.80

ตารางที่ 4 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์การเรียนรู้ (E1/E2) ของหลักสูตรท้องถิ่นตามเกณฑ์ 70/70

การประเมิน	คะแนนเต็ม	M	S.D.	ร้อยละของคะแนน
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	80	64.35	1.26	80.44
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์การเรียนรู้ (E ₂)	30	23.04	2.87	76.80

สรุปประสิทธิภาพหลักสูตร (E ₁ /E ₂)	ผ่านเกณฑ์ 70/70			80.44/76.80
--	--------------------	--	--	-------------

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน ($M = 23.04$, $S.D. = 2.87$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 13.85$, $S.D. = 3.42$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 15.28$, $df = 25$, $p < .05$) โดยมีคะแนนพัฒนาการเฉลี่ย (Gain Score) เท่ากับ 9.19 คะแนน คิดเป็นร้อยละการเพิ่มขึ้น 66.35 ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ว่า "นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มรดกทางวัฒนธรรมไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน" ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มรดกทางวัฒนธรรมไทย

คะแนนการทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	M	S.D.	t	df	p
ก่อนเรียน (Pre-test)	26	30	13.85	3.42	15.28	25	< .05
หลังเรียน (Post-test)		30	23.04	2.87			
ผลต่างคะแนน (Gain Score)			9.19	2.95			

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นพ้องต้องกันถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการบูรณาการมรดกวัฒนธรรมไทย 5 สารหลัก (ประวัติศาสตร์, วิถีชีวิต/อาหาร, การแต่งกาย, ภาษา/วรรณกรรม, ประเพณี) เข้าสู่การศึกษาปฐมวัยและประถมศึกษา สอดคล้องกับหลักสูตรฐานชุมชน (Smith, 2002; ทิศนา ขัมมณี, 2560) และแนวทางการจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2547) โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงร่วมกับประชาชนชาวบ้าน (Community Participation) และการพัฒนาสื่อสองภาษา (ไทย-ไทย) เพื่อป้องกันการเลือนหายของวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (Ladson-Billings, 1995) ซึ่งเป็นการสร้างระบบการศึกษาที่เคารพและเชื่อมโยงองค์ความรู้ของชุมชนอย่างแท้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ประสิทธิภาพ (E₁/E₂) ของหลักสูตรท้องถิ่นตามเกณฑ์ 70/70 โดยออกแบบย้อนกลับ (Backward Design; Wiggins & McTighe, 2005) ผ่านกิจกรรมลงมือปฏิบัติและแหล่งเรียนรู้ชุมชน สอดคล้องกับหลักสูตรแบบองค์รวม (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558) และพัฒนาการขั้นคิดเชิงรูปธรรมของผู้เรียน (Piaget, 1952) ผลการประเมินผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61, $IOC = 0.89$) ยืนยันความสอดคล้องเชิงโครงสร้างระหว่างองค์ประกอบหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ และความเหมาะสมกับวัย ประกอบกับการวัดผลระหว่างเรียนและการจัดลำดับเนื้อหาที่ยืดหยุ่น (Tyler, 1949) ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ได้ดี สะท้อนความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง (Feasibility) ของโรงเรียนขนาดเล็กที่พึ่งพาทุนทางสังคมของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญผ่านการเรียนรู้ที่มีความหมาย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น ป.3 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Ausubel, 1963) ซึ่งเกิดจาก 3 กลไกหลัก ได้แก่ (1) ประสบการณ์ตรง สร้างสะพานเชื่อมทางปัญญา ลดการท่องจำ (2) การเรียนรู้ในบริบทที่คุ้นเคย

ผ่านสื่อสองภาษา ช่วยลดช่องว่างทางการรับรู้และกระตุ้นแรงจูงใจภายใน (Deci & Ryan, 2000; Ladson-Billings, 1995) และ (3) การบูรณาการข้ามศาสตร์ (ภาษาไทย สังคม ศิลปะ) สร้างความเข้าใจแบบองค์รวม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ที่มีความหมายดังกล่าวยืนยันว่าหลักสูตรท้องถิ่นยกระดับผลสัมฤทธิ์ได้ โดยเปลี่ยนความรู้เชิงนามธรรมให้เป็นประสบการณ์ที่มีความหมายต่อผู้เรียน

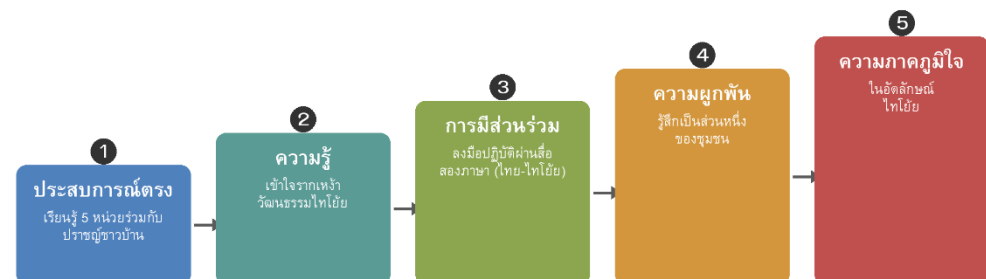
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่คือ "โมเดล E-PAT" (Experiential Pride through Authenticity and Tradition Model) สำหรับสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นผ่านหลักสูตรมรดกวัฒนธรรมไทย โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 5 หน่วยร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านและสื่อสองภาษา ซึ่งช่วยพัฒนาความรู้สึของผู้เรียนเป็นลำดับขั้นจาก "ความรู้ การมีส่วนร่วม ความผูกพัน สู่ความภาคภูมิใจ" ในอัตลักษณ์ชุมชน

หลักสูตรนี้สามารถนำไปใช้ได้จริง ขยายผลสู่กลุ่มชาติพันธุ์อื่น และเป็นต้นแบบเชิงนโยบายที่ผานการอนุรักษ์วัฒนธรรมเข้ากับทักษะศตวรรษที่ 21 เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ "ผู้เรียนรักท้องถิ่น ก้าวสู่สากล โดยไม่สูญเสียรากเหง้า" สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) (คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล , ม.ป.ป.) ข้อ 4 ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม และข้อ 11 ด้านเมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน

โมเดล E-PAT

(Experiential Pride through Authenticity and Tradition Model)

กระบวนการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นผ่านหลักสูตรมรดกวัฒนธรรมไทย

ขับเคลื่อนโดยปราชญ์ชาวบ้านและสื่อการเรียนรู้สองภาษา (ไทย-ไทย) ตลอดกระบวนการ

แผนภาพที่ 1 กระบวนการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นผ่านหลักสูตรมรดกทางวัฒนธรรมไทย

แผนภาพที่ 2 โมเดล E-PAT: องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง "มรดกทางวัฒนธรรมไทโย้ย" ที่พัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ไม่เพียงแต่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานเท่านั้น แต่ยังสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม จึงเป็นต้นแบบที่มีคุณภาพและเหมาะสมสำหรับการนำไปขยายผลหรือประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ สถานศึกษาควรนำหลักสูตรนี้ไปบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ และศิลปะ เพื่อลดภาระเวลาเรียนและเพิ่มความเชื่อมโยง และควรมีการอบรมครูประจำการให้มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมไทโย้ยอย่างลึกซึ้ง เพื่อความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลในระยะยาว เพื่อดูความคงทนของความรู้หลังจากจบหลักสูตรไปแล้ว 1 ปี และควรขยายผลไปยังระดับชั้นอื่น ๆ หรือโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเปรียบเทียบบริบทที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.ป.). เป้าหมายที่ 17: เสริมความเข้มแข็งให้แก่งlobal การดำเนินงาน และฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นจาก <https://science.mahidol.ac.th/sdgs/sdgs-17/>
- ชวณี ทองโรจน์. (2554). ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทศนา แชมมณ. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทวิช นูนารถ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าแห่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34), 17–26.
- ลัดดา พันสนอก. (2538). โยโย่: กลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสาน [รายงานการวิจัย]. สกลนคร: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2563). ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: ไทยโยโย่. สืบค้นจาก [Psychological Inquiry, 11\(4\), 227–268.](https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/12สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. (2558). การจัดหลักสูตรแบบองค์รวม (Holistic Curriculum). ใน นวัตกรรม การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 8, น. 91–119). กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์.</p><p>สุรัช หวังดี. (2562). จิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้สำหรับครู. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.</p><p>สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วี.พรินท์ (1991).</p><p>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2547). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.</p><p>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แนวปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.</p><p>Ausubel, D. P. (1963). The psychology of meaningful verbal learning. Grune & Stratton.</p><p>Altman, I., & Low, S. M. (Eds.). (1992). <i>Place attachment</i>. Plenum Press.</p><p>Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The)
- Ladson-Billings, G. (1995). But that's just good teaching! The case for culturally relevant pedagogy. *Theory Into Practice*, 34(3), 159–165.
- Piaget, J. (1964). Part I: Cognitive development in children: Piaget development and learning. *Journal of Research in Science Teaching*, 2(3), 176–186.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1–10.
- Smith, G. A. (2002). Place-based education: Learning to be where we are. *Phi Delta Kappan*, 83(8), 584–594.

วารสารเมธีวิจัย Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม 2569

Volume 3 Number 4 July - August 2026

- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–47). Brooks/Cole.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago Press.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design* (2nd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development.